

MAANDBLAD VOOR ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

ONDER REDACTIE VAN: R. A. DIJKER, G. P. J. HOGEWEG, PROF. Dr. A. B. A. VAN KETEL, PROF. TH. LIMPERG JR., A. NIERHOFF, M. PIMENTEL EN H. R. REDER.

RUBRIEK REDACTEUREN: EXAMEN-VRAAGSTUKKEN: Drs. ABR. MEY EN Drs. J. PAARDEKOOPER — LITERATUUR: Drs. S. KLEEREKOPER — BESLECHTE GESCHILLEN: PROF. Mr. CH. ZEVENBERGEN — UIT DE FINANCIËLE HUISHOUDING DER OVERHEID: J. H. TEXTOR — UIT HET BUITENLAND: Ch. HAGEMAN, Drs. A. TH. DE LANGE, A. M. VAN RIETSCHOTEN EN Drs. E. P. M. VAN WAES — EFFICIENTIE: R. W. STARREVELD — BELASTINGVRAAGSTUKKEN: W. WESTRA — REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFT LITERATUUR: MeJ. Dr. R. PHILIPS, Drs. G. L. GROENEVELD, J. P. DE HAAN EN J. C. SPANGENBERG

BUITEN DE VASTE RUBRIEKEN WERDEN IN DEN VORIGEN JAARGANG BIJDAGEN GEPLAATST O.A. VAN J. J. BUNING, H. VAN DULLEMEN, Dr. F. C. VAN GEER, D. J. GERRITSEN, A. H. J. DE GOEY, J. H. HAGEMAN, G. HARTOG, Ir. B. A. DE LA HOUSSAYE, MEVR. M. G. MEY-KONING, P. J. POTGIESER, PROF. P. A. J. LOOSECAAT VERMEER, Drs. A. ROBLES, I. ROET, W. WESTRA.

SECRETARIS DER REDACTIE - C. VERWEY
TESSELSCHADESTR. 15 - AMSTERDAM, TEL. 82444

UITGEVER: J. MUUSSES - PURMEREND
TELEFOON 77 - GIRO No. 15062

DE COPIE VAN INGEZONDEN BIJDAGEN WORDT NIET TERUGGE-
GEVEN. - NADRIJK IS GEORLOOFD, ZOO DE BRON WORDT GE-
NOEMD. - BOEKEN TER RECENSIE EN ALLE ANDERE STUKKEN
VOOR DE REDACTIE ZENDE MEN AAN DEN SECRETARIS. ———

VERSCHIJNT MAANDELIJKS. BEHALVE IN DE MAAND AUGUSTUS.
ABONNEMENT PER JAAR F 10.—, FRANCO PER POST F 10.24, BUITEN-
LAND F 10.60. — MEN ABONNEERT ZICH VOOR DEN GEHEELEN
JAARGANG ———

INHOUD:

Een Nederlandse accountants-verklaring in de Engelse pers door Prof. Th. Limperg Jr.	Blz.	1
Beschouwingen naar aanleiding van het artikel „De voorraad-contrôle in de literatuur” van Drs. S. Kleerekoper door R. A. Dijker met repliek van eerstgenoemde	”	3
De „verzamelgiro” bij den post-, cheque- en girodienst door J. Pinkhof	”	8
Examenvraagstukken Red. Drs. Abr. Mey en Drs. J. Paardekooper Schema voor uitwerking van een vraagstuk inzake kartelovereenkomsten door Drs. J. Paardekooper	”	9
Uit het Buitenland Red. Ch. Hageman, Drs. A. Th. de Lange, A. M. van Rietschoten en Drs. E. P. M. van Waes Gebührenordnung für Wirtschaftsprüfer. — Betwiste volledigheid van een accountants-verklaring. — De vooruitzichten voor den jongen accountant in België	”	10
Boekbeoordeling Dr. G. Th. J. Delfgaauw, De Grondpolitiek van de Gemeente Amsterdam, door Th. M. Gundlach	”	12
Repertorium van Tijdschrift-literatuur op het gebied van Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde	”	15
Boeken-repertorium	”	16

EEN NEDERLANDSE ACCOUNTANTS-VERKLARING IN DE ENGELSE PERS

Onder bovenstaand opschrift deed ik in het December-nummer van de vorige jaargang enige mededelingen omtrent de beschouwingen, welke de Engelse financiële en economische pers heeft gewijd aan de verklaring van den accountant, openbaar gemaakt in het laatste jaarverslag van de N.V. Philips' Gloeilampenfabrieken. Ik vestigde de aandacht op de lof, welke aan dit verslag was toegezwaard en ik gaf enige uittreksels uit de beschouwingen. Maar ik wees er tevens op, dat de Engelse pers ten onrechte de lof verbond aan de inhoud van het verslag en de uitgebreidheid van de verklaring; uit vakkundig gezichtspunt verdiende de korte verklaring en meest nog de eenvoudige handtekening de voorkeur. De lof behoorde te zijn gegrond op de omstandigheid, dat de Nederlandse accountant meer in zijn onderzoek *gedaan* had dan de Engelse pers van de Engelse accountants gewoon is.

Sedertdien heeft nu ook de Engelse vakpers over de zaak geschreven. Mijn aandacht wordt gevestigd op een beschouwing

van de redactie van *The Accountants' Magazine* in het December-nummer van dit Engelse (nauwkeuriger: Schotse) tijdschrift onder de titel „*A Model Audit?*” Dit opschrift is ontleend aan het ook door mij in het vorige nummer overgenomen artikel van de *Financial View*; het wordt door het vaktijdschrift van een vraagteken voorzien en daarmee is reeds duidelijk geworden, dat de Engelse vakgenoot het gunstige oordeel van zijn landgenoten niet onderschrijft.

Ik neem hieronder het bedoelde artikel over, want ik acht de zaak van genoegzaam belang om den lezer nu ook de kritiek niet te onthouden.

Men zal zien, dat onze Engelse collega op handige wijze gebruik maakt van de door mij gesignaleerde fout in de beschouwingen der financiële pers. Aangezien het opstel in de *Financial View* niet de bekwaamheid van de Britse auditors om een nauwkeurige en zorgvuldige contrôle uit te oefenen in twijfel trekt, heeft men blijkbaar — zo zegt hij — bedoeld te spreken van een *model-rapport* en niet van een *model-contrôle*; het opschrift was dus verkeerd gekozen! Inderdaad. Maar het komt mij voor, dat onze collega hier ietwat misbruik maakt van de welwillendheid*), waarmee de financiële pers den Engelsen accountant in deze zaak behandelt, door niet diens werk maar alleen de gebruikelijke verklaring aan kritiek te onderwerpen.

Mocht het inderdaad zo zijn, dat de Engelse pers slechts het rapport van den Nederlandsen accountant aan den landgenoot heeft willen ten voorbeeld stellen en niet diens opvatting van de taak van den contrôleur, dan weet in elk geval onze Schotse collega, dat de Britse accountant stellig niet gewoon is, zijn taak zo grondig te vervullen als de accountant van Philips' blijkens zijn verklaring heeft gedaan. Het is ieder ingewijde bekend en ook herhaaldelijk in het openbaar gebleken, dat de Engelse accountant in het algemeen in menig opzicht zijn taak veel meer beperkt; en dat hij ze veelal te veel beperkt, door slechts de balans te certificeren en niet de winstrekening en door voor tal van onderdelen der controle zich te refereren aan het oordeel of de verklaring van den gecontroleerde of diens ambten.

Intussen, erkend moet worden, dat onze Schotse collega ge-

*) In het December-nummer heeft de zetter mij laten spreken van de voor Engelse vakgenoten niet *onwettig* bewoordingen, waarin de kritiek van de pers was vervat; ik had geschreven: niet *onwettig*.

lijk heeft, wanneer hij opkomt tegen het door het financiële blad geuite verlangen naar een algemene toepassing van het stelsel van de uitvoerige verklaring, met mededeling van de vele bijzonderheden welke in het Nederlandse rapport zijn vermeld; en het zal goed zijn, als we ons in Nederland de in dit opzicht gerechtvaardigde kritiek van de Engelse vakgenoten ten nutte maken. De uitvoerige verklaring komt in ons land nog al te vaak voor; ze behoort in het kader van de hier geldende opvattingen evenmin thuis als in Engeland. Ze houdt bovendien het gevaar in, dat ze misbruikt wordt om het duidelijk sprekende voorbeeld te ontlopen.

Opmerkelijk is de wijze, waarop het Engelse tijdschrift het onderdeel der verklaring bespreekt, hetwelk betrekking heeft op de controle der voorraden. Hier raakt het blad het werk zelf en hier had het behoren te erkennen, dat de Engelse accountant niet gewoon is, zover in zijn controle te gaan, dat ook de voorraden worden opgenomen. Maar de criticus bepaalt zich veiligheidshalve tot een opmerking, die de *verklaring* betreft: hij oordeelt, dat de Nederlandse accountant een zware verantwoordelijkheid heeft op zich genomen, door te zeggen, dat hij zich ten volle voor het bestaan dier voorraden verantwoordelijk stelt. Ook dit kan toegegeven worden. Naar mijn opvatting is de mededeling omtrent de voorraden overbodig; zoals ze daar staat meen ook ik, dat de verantwoordelijkheid op dit punt sterker wordt geaccentueerd dan gewenst en nodig is. Ook de mededelingen omtrent de wijze, waarop de accountant zijn onderzoek met betrekking tot dit onderdeel der controle heeft verricht, waren beter achterwege gelaten. Niemand immers kan daaruit besluiten, of dit onderzoek voldoende is geweest of niet; alleen de accountant zelf kan beoordelen, of zijn verklaring door de verrichte arbeid gerechtvaardigd wordt. Meent de accountant, dat hij de verantwoordelijkheid kan dragen, dan verklaar hij zulks kort en goed; en alweer bij voorkeur in de kortste vorm: de ondertekening.

Hoe dit zij, het belangrijkste is uit den aard der zaak, dat het onderzoek ook de voorraden heeft omvat en dat de accountant bereid is om de verantwoordelijkheid voor hun aanwezigheid te dragen; en men mag er het Engelse blad een verwijt van maken, dat het door zijn opmerking over de vorm der verklaring twijfel heeft trachten te wekken aan de gegrondheid der verklaring op dit punt, dus aan de betekenis van het onderzoek zelf.

Dat het orgaan ook twijfel wekt aan de betrouwbaarheid der verklaring in het algemeen, door te wijzen op het feit, dat de accountant in dit geval opdracht schijnt te hebben ontvangen van de directie der vennootschap, willen wij het blad niet ten kwade duiden. Het komt hier in aanraking met een gebruik, dat indruist tegen de Engelse wet en gewoonte en het is te billijken, dat het zich dit verweermiddel niet laat ontgaan; wie de Engelsen kent zal begrijpen, dat het indruk zal maken. Maar ik wil toch vaststellen, dat, hoewel bij de instelling van een wettelijke verplichting tot controle het Engelse stelsel aanbeveling zou verdienen, de Nederlandse opvatting op dit punt voor het ogenblik hoger mag worden aangeslagen dan de Engelse. Want de Nederlandse accountant van goeden huize is van oordeel, dat hij zijn onderzoek heeft te verrichten en zijn verklaring heeft te stellen ongeacht van welke zijde de opdracht tot het onderzoek hem heeft bereikt; en hij is gewoon, zich naar deze opvatting te gedragen.

Th. L. Jr.

* * *

„A Model Audit?”

(Uit *The Accountants' Magazine* December 1934)

The report of the large and well-known Dutch concern, Philips Incandescent Lamp Company, has just recently been

issued, and is quite a comprehensive document. It contains a report by the directors to the shareholders, a report by the „management” to the directors, a balance-sheet and profit and loss account of the company, a consolidated balance-sheet of the whole group and explanatory notes on the assets. In addition, there is a two-page report by the accountants to the directors on the audit they conducted of the balance-sheet and profit and loss account.

One of the London financial newspapers, commenting upon this auditors' report, calls it „a model audit”, an „admirable report” and an „admirable example”. As the article does not question the ability of British auditors to carry out accurate and thorough audits, it is presumed that „a model auditors' report” was meant rather than „a model audit”. The reasons for this encomium are that the report contains in a general way information regarding the valuation of the assets, particularly stocks, and also to a certain extent the steps taken by the auditors to verify the existence of the assets. The writer of the article then goes on to ask, „Is there any reason why the British auditor should not tell the shareholders exactly what he has done and why and how?” We should like to ask, „Is there any reason why he should?” If there were any demand for such explanations by shareholders, would it not mean that they had no faith in the auditor and wanted to satisfy themselves that he had done his work properly? Surely, however, an auditor is appointed for the very reason that the shareholders are not in a position to test the accuracy of the accounts set before them and so employ a qualified auditor whom they trust, to assure them that everything is in order. If an auditor certifies the account as correct, why should British shareholders „envy shareholders in Philips Incandescent Lamp Company”?

It seems ridiculous to ask an auditor to state in his docket what he has done and why and how he did it. Surely these things are bound up with his qualifications. When a British auditor signs a docket it is taken for granted, and quite rightly so, that he has done everything necessary to satisfy himself that his docket is a true one. Must he publish a miniature text-book on auditing every time he prepares a report? What would be said about an auditor in this country who among other things in his docket stated (as do the auditors of Philips Lamp Co.): „We have satisfied ourselves that all balances of account between the Parent Company and the Subsidiary Companies were in agreement”? Would there not be a universal shout of, „We should hope so”? The writer of the article in question seems to think that it is the auditor's duty to fill up the gaps left by the directors in framing their accounts. The British auditor in conducting his audit has always in mind the protection of the shareholders but it is not his duty to supply information which the directors do not choose to put before the shareholders. British accountants and auditors as a whole are very desirous of seeing fuller and more informative accounts, but the auditor's certificate hardly seems the place in which to expand the balance-sheet.

We wonder if the champion of the Dutch auditors has noticed this (to us) peculiar feature? The auditors were appointed by the directors, and have acted on their instructions. Here is the first sentence of the auditors' report: „To the Directors of the Philips Incandescent Lamp Company, — Gentlemen. We hereby declare that in accordance with your instructions, we have audited the Balance Sheet and Profit and Loss Account, &c.” Now, of course, this is completely opposed to the British law, under which the shareholders appoint the auditors. The fact that the auditors of this company have been appointed and instructed by the directors does take away their independent character. We by no means suggest that the Dutch auditors have been influenced in any way by the directors, but where such conditions exist there must always be a suspicion that it might be possible for the auditors to be influenced or their

report suppressed. What were the instructions of the directors to the auditors? If the auditors reported unfavourably, would they be dismissed?

An interesting feature which arises from the report is the question of valuation of stocks. We give one of the paragraphs relating to stocks in the auditors' report in full (the italics being ours); „During these sixteen months we *checked* the stocks at Eindhoven — i.e., including the radio products — at irregular intervals, whilst as at 30 th April 1934 we *took* the stocks in various departments. Moreover, we have ascertained that the stocks at Eindhoven correspond to the lists audited by your audit department, *so that we may be held fully responsible for the existence of these stocks.*” Admittedly we are dealing only with a translation, but if the words „fully responsible” are correct translation of the original, we consider the auditors have undertaken a weighty responsibility.

BESCHOUWINGEN NAAR AANLEIDING VAN HET ARTIKEL „DE VOORRAAD-CONTROLE IN DE LITERA-TUUR” VAN DRS. S. KLEEREKOPER

Bovenstaand artikel, opgenomen in het October-nummer van het M. A. B. op blz. 146 e.v. van den vorigen jaargang, geeft mij aanleiding tot de volgende opmerkingen:

De schrijver stelt een „beginsel” voorop. Men mag daarom verwachten, dat hij vanuit dat beginsel zijn onderwerp zal behandelen. Dit is evenwel niet geschied. Van een logische ontwikkeling der gedachten van uit het beginsel is geen sprake, en al hetgeen wordt geschreven, staat los van dat beginsel en kan trouwens ook los van dat beginsel worden gesteld.

De Schrijver tracht in dit artikel twee begrippen met elkander te verzoenen, n.l.:

10. het controleeren van de aanwezige hoeveelheid koopmansgoederen en het bepalen van de waarde is een onafwijsbare eisch bij de controle in de „publieke” taak;
20. de accountant is ten opzichte van de bepaling van de kwaliteit en waarde der goederen niet meer deskundig dan een „verstandige leek” of scholier van de 5-jr. H.B.S.

De overbrugging geschiedt nu in hoofdzaak als volgt:

10. De accountant beschikt over een „volledige” kennis van de „volledige” administratie, d.w.z. een „volledige” kennis van de verwerking der goederen.
20. De zekerheid, welke de accountant met zijn certificaat omtrent den post „Koopmansgoederen” op de balans geeft, gaat, wat betreft de aanwezigheid en de waarde der goederen, niet verder dan van een „verstandigen leek” kan worden verlangd.

Het komt mij voor, dat de Schrijver in deze overbrugging niet is geslaagd. Ter staving van dit oordeel diene het volgende:

De Schrijver zelf geeft als voorbeeld een voorraad koopmansgoederen, welke bestaat uit „diamant”. Hij laat daar onmiddellijk als „gewichtige” overweging op volgen, dat de controle op de goederenbeweging den accountant een belangrijk steunpunt geeft bij het vaststellen van de aanwezigheid. Hij verzuimt evenwel aan te toonen hoe de accountant in casu door de controle op de goederenbeweging tot de overtuiging moet komen, dat de diamanten, die hem als aanwezig worden voorgelegd, inderdaad die objecten zijn, welke volgens de administratie aanwezig zouden moeten zijn. De mogelijkheid, dat hem diamanten worden getoond van een veel geringere waarde, zonder dat hij in de controle van de goederenbeweging eenigen steun vindt om dit te ontdekken, is hier m.i. zeker aanwezig.

De Schrijver heeft zijn voorbeeld wel zeer slecht gekozen. Om

hem volkomen recht te laten wedervaren, wil ik zelf een ander stellen, b.v. het constateeren van een voorraad tabak.

Aan de hand van de controle op de goederenbeweging kan de accountant nauwkeurig vaststellen, welke pakken tabak, voorzien van bepaalde merken, aanwezig moeten zijn. Uit eigen waarneming kan hij, wanneer de wijze van opbergen der pakken zulks toelaat of wanneer zij ten behoeve zijner controle worden versjouwd, vaststellen, dat de pakken met de aangegeven merken in het bezit van de onderneming zijn gebleven.

Inderdaad heeft de accountant hier in zijn kennis van de administratie der goederenbeweging en zijn daarop toegepaste controle een steunpunt. Met de „oogcontrole” bereikt hij in dit geval evenwel niet meer, dan het verkrijgen van de zekerheid, dat de verpakkingen, welke volgens de administratie aanwezig moeten zijn, ook inderdaad zijn opgeslagen. Omtrent den inhoud, omtrent den toestand, waarin de goederen zich bevinden, dus omtrent de kwaliteit en dientengevolge omtrent de waarde, weet hij evenwel, als gevolg van zijn „oogcontrole”, *niets*.

Hij zou ongetwijfeld een te groot vertrouwen opwekken, wanneer hij op grond alleen van het feit, dat hij geconstateerd heeft, dat de verpakkingen aanwezig zijn, zou willen concludeeren, dat ook de aangegeven „waarde” aan koopmansgoederen door hem aanwezig is bevonden.

De Schrijver beschouwt den accountant als een „vertrouwensman in het maatschappelijk verkeer”. Ik merk daarbij op, dat de accountant dit alleen is uit hoofde van zijn „deskundigheid.”

De vertrouwensman in het maatschappelijk verkeer, ook voor die gevallen, waarin geen bijzondere kennis wordt vereischt, is: de notaris. Voor het deponeeren van stukken, het controleeren van de trekking der loterij e.d. maakt men gebruik van diens diensten en niet van die van den accountant. Wanneer de accountant in het maatschappelijk verkeer vertrouwen wekt, moet dat dientengevolge zijn op grond van zijn bijzondere vakkennis en wanneer men die kennis niet aanwezig kan vóóronderstellen, mag de accountant uit dien hoofde ook niet als vertrouwensman, d.i. in casu „deskundige”, optreden.

Om dezelfde reden, waarom men den „verstandigen leek” niet zal belasten met de controle van een boekhouding of administratieve verantwoording, moet de accountant zich niet belasten met de controle van zaken, waarvan hij zelf verklaart geen grotere kennis te hebben dan een jongen, die de 5-jr. H. B. S. heeft afgehoopen.

Hoe de kennis, op die school verkregen, den accountant in staat moet stellen de waarde en den vorm van diamant of tabak — om bij de gegeven voorbeelden te blijven — vast te stellen is door den Schrijver in zijn artikel niet duidelijk gemaakt.

De Schrijver stelt, dat voor het inrichten van een administratie en voor het controleeren van een boekhouding een zekere mate van „technologisch inzicht” onmisbaar is. Hij concludeert hieruit, dat de accountant, die zich belast met de inrichting of controle van de administratie, dus ook bevoegd moet zijn op grond van zijn technologische kennis, het „bestaan” (sic!), de kwaliteit en de waarde der aanwezige koopmansgoederen te beoordeelen. Dit bewijs lijkt mij absurd. Met een zelfde bewijsvoering zou men kunnen aantonen, dat de accountant, die bij zijn controle eenige kennis van het recht en de sociale economie niet kan missen, ook bevoegd moet zijn over alle bijzondere vraagstukken, die vakken betreffende, een oordeel te vellen. De Schrijver is hier blijkbaar de maat kwijt geraakt.

Ik zal den Schrijver niet volgen, waar hij zijn conclusiën vergelijkt met de bepalingen van het Reglement van Arbeid. De gelijkheid van uitkomst zegt mij ten opzichte van de juistheid zijner beschouwing niets. Het Reglement van Arbeid is niet anders dan het besluit, een 25 à 30 jaar geleden door een aantal op een vergadering aanwezige beroepsgenooten genomen.